

İÇ KONTROL SİSTEMİNİN ŞEFFAFLIĞI ve KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BORSA İSTANBUL'DA BİR UYGULAMA¹

Yrd. Doç. Dr. Selim CENGİZ²

Doç. Dr. Suphi ASLANOĞLU³

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, iç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasında ilişki olup olmadığını incelemektir. Bu nedenle Borsa İstanbul 100 (BIST 100) Endeksinde yer alan şirketlerin 2009-2015 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Veriler Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan, şirketlerin internet siteleri ve faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Bu veriler panel veri analizi ile analiz edilmiştir. Analiz bulgularına göre; yönetim kurulunun üye sayısı, yönetim kurulunun bağımsızlığı, CEO ikiliği, yönetim kurulundaki kadın üye oranı ve denetim komitesinin üye sayısı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İç Kontrol Sistemi, Kurumsal Yönetim, Şeffaflık.

ANALYSIS OF RELATIONSHIP BETWEEN INTERNAL CONTROL INFORMATION TRANSPARENCY AND CORPORATE GOVERNANCE PRACTICES: AN EVIDENCE AT ISTANBUL STOCK EXCHANGE

ABSTRACT

The purpose of this paper is to examine the relationship between internal control information disclosure and corporate governance practices. Therefore, the data from 2009 to 2015 are used which are listed in BIST-100 Index. The data has obtained from Public Disclosure Platform, companies' websites and annual reports. These data were analyzed with panel data analysis. According to findings of the analysis, it may be seen that, significant relationship between internal control information disclosure and the number of board members, board independence, CEO duality, female members of the board and the number of members of the audit committee.

Keywords: Internal Control System, Corporate Governance Practices, Transparency.

¹ Bu çalışma 20-21 Ekim 2016 tarihleri arasında Türkiye/İzmir'de gerçekleşen 13. Uluslararası Muhasebe Konferansında sunulan ancak basılmayan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Sorumlu Yazar, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bankacılık ve Finans Bölümü, scengiz@karatekin.edu.tr

³ Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, s_aslanoglu@hotmail.com.tr

---

GİRİŞ

Günümüzde işletmelerin faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri, etkin bir iç kontrol sistemine sahip olmalarıyla mümkündür. Son yıllarda gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yaşanan finansal skandallar ve krizler, işletmelerin iç kontrol sistemlerindeki zayıflıktan kaynaklı finansal tablolarına yansımakta ve bu durum kullanıcılar gözünde finansal tabloların güvenli bilgiler sunmasını engellemektedir. Yaşanan bu sıkıntılardan dolayı bazı devlet organları tarafından bir takım düzenlemeleri bünyesinde barındıran yasalar hazırlanmıştır. Bu yasaların başında gelen Amerika'da çıkarılan Sarbanes Oxley Yasası'dır. İşletmelerde oluşturulacak iç kontrol sistemi, işletmelerin hesap verebilirliğini artırarak; faaliyetlerinin etkin ve verimli olmasına, mali raporların güvenilir olmasına, kanun ve yönetmeliklere uygun bir şekilde yönetilmesine imkân sağlamaktadır. İç kontrol sisteminin sahip olduğu bu önemden hareketle bazı düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemeler içerisinde Treadway Komisyonu tarafından ortaya konan, yaygın bir şekilde kullanılan ve kontrol çevresi, bilgi ve iletişim, kontrol faaliyetleri, risk değerlendirme ve izleme bileşenlerini bünyesinde barındıran COSO iç kontrol modelidir (Usul, 2013: 97). Bu modelde; kontrol çevresi, bilgi ve iletişim, kontrol faaliyetleri, risk değerlendirme ve izlemeden oluşan beş aşamalı bir süreç yer almaktadır.

İşletmelere etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması ve işleyişinin sağlanmasında kurumsal yönetim anlayışı önemi büyüktür. Nitekim kurumsal yönetim uygulamaları, pay sahipleri nezdinde, işletmelerin doğru bilgi vermesi ve şeffaf olarak sunum yapmasını amaçlamaktadır (Koçel, 2003: 469). İyi bir kurumsal yönetim için; şeffaflığın artması, uluslararası standartlara uyulması ve yönetim kurulunun bağımsızlığı gerekmektedir (Lazereva vd., 2007: 2). Şirketlerin daha güvenilir ve daha şeffaf olmasını sağlayan kurumsallaşma faaliyetleri, küreselleşen piyasa şartlarında şirketlerin varlıklarını ve itibarlarını sürekli kılmaktadır (Bekçi ve Gör, 2016: 3). Küresel rekabet ortamında şirketlerin, faaliyetlerini kuruluş amaçlarına uygun olarak gerçekleştirebilmeleri, faaliyet gösterdikleri sektör ve ülkenin hukuki düzenlemeleri tarafından kendilerine yüklenen yükümlülükleri pay sahiplerinin ve toplumun beklentilerini karşılayabilecek şekilde kanunlara ve düzenlemelere uygun olarak yerine getirmeleri kurumsal şirket yönetimi uygulamalarıyla gerçekleşmektedir (Küçüksözen vd., 2005: 102). Son yıllarda yapılan ampirik çalışmalarda güçlü bir yasal yapıya sahip olmayan ülkelerde kurumsal yönetimin gelişmesinin sınırlı kaldığı görülmektedir (Klapper ve Love 2004; Durnev ve Kim 2005; Lazereva vd. 2007).

İşletmelerin en önemli ilgilileri olan yatırımcıların alacakları kararların daha sağlıklı olabilmesi için şeffaflık ilkesinin etkin bir şekilde uygulanması ve bunun sonucunda da gerçeğe uygun finansal tabloların hazırlanması gerekmektedir (Gör vd., 2016, 2). İşletmelerde oluşturulacak etkin iç kontrol sistemi şeffaflığının artması katkı sağlayacak ve yatırımcılara yatırım kararlarında kullanabilecekleri daha güvenilir bilgiler sunulabilecektir (Song, 2009: 96). İç kontrol sisteminin şeffaflığı üzerine

yapılan çalışmalara bakıldığında ise, çalışmaların dört farklı bakış açısıyla şekillendiği görülmektedir (Leng ve Li, 2011: 893-894):

- İç kontrol sisteminin şeffaflığının şu anki durumu ve çözüm önerileri
- İç kontrol sisteminin şeffaflığını etkileyen faktörler
- İç kontrol sisteminin şeffaflığının maliyeti
- İç kontrol sisteminin şeffaflığı ve kazanç kalitesi

İç kontrol sistemi ile kurumsal yönetim uygulamalarının birbirini anlamlı ve pozitif yönde etkileyeceği literatürde yapılan çalışmalarda yer almaktadır. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, işletmelerde oluşturulan iç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla Borsa İstanbul 100 (BİST 100) Endeksinde 2009-2015 sürekli işlem gören şirketler üzerinde araştırma yapılmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde sırasıyla konu ile ilişkili literatür çalışmalarına, çalışmanın metodolojisine ilişkin bilgilere, çalışma bulgularına ve son olarak çalışmada ulaşılan sonuçlara yer verilmektedir.

I. LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ VE HİPOTEZLERİN GELİŞTİRİLMESİ

A. Yönetim Kurulu ve İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Kurumsal yönetim uygulamalarının önemli bir unsuru olan yönetim kurulu yapısı ile işletmelerde oluşturulan iç kontrol sistemi arasından ilişki bulunmaktadır. Nitekim Fama ve Jensen (1983) yaptıkları çalışmada yönetim kurulunun en önemli fonksiyonlarından birinin iç kontrol olduğunu belirtmektedir.

Literatürde yapılan çalışmalarda yönetim kurulundaki üye sayısı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ilişkiler olduğu ifade edilmektedir. Nitekim Gandia (2008) yaptıkları çalışmada yönetim kurulunun üye sayısının artmasıyla birlikte iç kontrol bilgileri daha şeffaf hale gelmektedir. İç kontrol sistemi ile yönetim kurulu arasındaki Samaha vd. (2012) ve Agyei-Mensah (2015) da yaptıkları çalışmalarda pozitif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Bunun anlamı ise, yönetim kurulundaki üye sayısını ne kadar fazla olursa, iç kontrol sisteminin şeffaflığının da o denli yüksek olmasının beklendiğidir. Buna karşın Jensen (1993) çalışmasında ise yönetim kurulunun üye sayısı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında negatif yönlü bir ilişki tespit ederken, Cheng ve Courtenay (2006) ise herhangi bir ilişki tespit edememiştir. Bu açıklamalar kapsamında, bu çalışmada yönetim kurulunun genişliği ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H1: Yönetim kurulundaki üye sayısı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Yönetim kurulundaki üye sayısı kadar, üyelerin icracı olup olmaması da kurumsal yönetim açısından önemli olmaktadır. Çünkü icradan görevli olan üyelerin bağımsız hareket etmeleri konusunda üzerlerinde bazı baskıların oluşabilme ihtimali bulunmaktadır. Nitekim Abor ve Biepeke (2007) yaptığı çalışmada icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinin yönetim kurulunun bağımsızlığını arttırarak yönetim kurulunun performansını arttığını belirtmektedir. Bunun yanında Cheng ve Courtenay (2006), Huafang ve Jianguo (2007), Patelli ve Prencipe (2007), Lime vd. (2007), Barako (2007) ile Donnelly ve Mulcahy (2008) yaptıkları çalışmalarda yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısının artmasının iç kontrol sisteminin şeffaflığını olumlu (pozitif) yönde etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Buna karşın Eng ve Mak (2003), Gul ve Leung (2004), Song ve Windram (2004) ve Uzun vd. (2004) yaptıkları çalışmalarda yönetim kurulunun bağımsızlığı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında negatif yönlü bir ilişki tespit ederken, Forker (1992), Chen ve Jaggi (2000), Ho ve Wong (2001), Haniffa ve Cooke (2002), Hossain ve Reaz (2007) ve Agyei-Mensah (2015) ise yaptıkları çalışmalarda yönetim kurulunun bağımsızlığı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında herhangi bir ilişki tespit edememiştir. Bu nedenlerden dolayı çalışmada yönetim kurulunun bağımsızlığı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H2: *Yönetim kurulunun bağımsızlığı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

İşletme yönetimlerinde yer alan kadın üyelerin; hesap verilebilirliğin artmasını (Bernardi ve Threadgill: 2010), çevresel sorumluluğun gelişmesini (Fodio ve Oba: 2012), etkin kurumsal yönetim uygulamalarının gerçekleşmesini (Rosener: 2003) sağladıkları görülmüştür. Ayrıca kadın üyelerin finansal raporlamanın kalitesi üzerine etkisini inceleyen çalışmalar (Peni ve Vahamaa 2010, Damagum vd. 2014, Gör vd. 2016) da bulunmaktadır. Bu nedenle yönetim kurulunda yer alan kadın üye oranının iç kontrol sisteminin şeffaflığı üzerine etkisi olabileceği düşünülmektedir.

H3: *Yönetim kurulunun kadın üye oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

B. Tepe yönetim ikilemi ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Tepe yönetimi ikilemi, yönetim kurulunun başkanı ile genel müdürün aynı kişi olması durumudur. Bir diğer adıyla CEO ikilemi, çıkar çatışmasına neden olup kurumsal yönetim uygulamalarının etkinliğini zayıflatmaktadır (Terzi vd. 2014). Ayrıca Beisland vd. (2012) ile Gör vd. (2016) yaptıkları çalışmalarda CEO ikilemi ile kurumsal yönetim uygulamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulmuştur. Bu nedenle CEO ikileminin iç kontrol sisteminin şeffaflığı üzerine etkisi olabileceği düşünülmektedir.

H4: *Tepe yönetici ikilemi ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.*

Tepe yönetimi ikilemi, aynı aileye mensup kişilerin yönetim kurulu başkanı ve CEO olabileceği düşünüldüğünde kurumsal yönetimi ve iç kontrol sisteminin şeffaflığını etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle hanedan tepe yönetici ikilemi de analize dahil edilmiştir.

H5: *Hanedan tepe yönetici ikilemi ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.*

C. Sahiplik Yapısı ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Kurumsal yönetim uygulamalarında diğer önemli unsur ise, işletmelerin sermaye yapıları ve sahiplikleriyle ilgilidir. Özellikle işletmelerin hisseleri hakkındaki bilgilerin kurumsal yatırımcılar tarafından bilinmesi kurumsal yönetim anlayışının uygulanmasını kolaylaştırdığı ifade edilmektedir. Nitekim Shleifer ve Vishny (1997) kurumsal sahiplik oranının kurumsal yönetim için önemli olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Jensen (1993) ve Solomon vd. (2012) de yaptıkları çalışmalarında kurumsal yatırımcıların, şirketin kurumsal yönetim uygulamalarının gerçekleştirilmesinde motivasyon kaynağı olduğunu belirtmektedir.

Kurumsal sahiplik ile iç kontrol sistemi arasında da ilişki bulunmakta olup, Carson ve Simnet (1997), El-Gazzar (1998), Bushee ve Noe (2000) ve Barako (2007) yaptıkları ampirik çalışmalarda kurumsal sahiplik ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Buna karşın Haniffa ve Cooke (2002), Eng ve Mak (2003) ve Agyei-Mensah (2015) ise yaptıkları çalışmalarda kurumsal sahiplik ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Yukarıdaki açıklamalar kapsamında, çalışmada kurumsal sahiplik ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H6: *Kurumsal sahiplik ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

Kurumsal sahiplik kadar, işletmenin hisselerinin üst düzey yöneticilerin elinde bulunması kurumsal yönetim anlayışının uygulanması ve motivasyonu açısından önemli olmaktadır. Çünkü üst yönetimin işletmenin hisselerini elinde bulundurması kurumsal sahipliğin tersine bir etkiye sahip olmakta ve kurumsal yönetim anlayışının uygulanmasında motivasyonu düşürebilmektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda yönetim kurulunun (yönetici) sahiplik oranının, iç kontrol sisteminin şeffaflığını etkileyeceği belirtilmektedir. Nitekim Akhtaruddin ve Haron (2010) yaptıkları çalışmada sahiplik oranının, iç kontrol sisteminin şeffaflığını etkilediğini belirtmektedir. Bunun yanından Chau ve Grey (2010) ise çalışmalarında yönetim kurulunun sahiplik oranının arttıkça iç kontrol sisteminin daha şeffaf olacağını söylemektedir. Buna karşın Agyei-Mensah (2015) ise yaptığı çalışmada yönetim kurulunun sahiplik oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Bu açıklamalar kapsamında, bu çalışmada yönetim kurulunun sahiplik oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H7: *Yönetim kurulunun sahiplik oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.*

Kurumsal yönetimin şirket uygulamalarında öne çıkan konularından biri de halka açıklık oranıdır (Öztürk ve Demirgüneş, 2008: 397). Yüksek oranına sahip şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerini ileri derecede uyguladıkları görülmektedir (Gürbüz, 2004: 49). Bu nedenle halka açıklık oranının iç kontrol sisteminin şeffaflığını etkileyebileceği düşünülmektedir.

H8: *Halka açıklık oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

D. Denetim komitesi ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Denetim komiteleri, kurumsal yönetim ilkelerinden hesap verebilirlik ilkesinin yönetim kuruluna etkisi sonucu oluşmuştur (Gör vd., 2016: 25). Denetim komitesi, etkin gözetim yapılmasını sağlayan ve muhasebe sisteminin etkinliğini arttıran kurumsal yönetim uygulamasıdır (Terzi vd., 2014: 45). Bu nedenle denetim komitesinin genişliğinin iç kontrol sisteminin şeffaflığını etkileyebileceği düşünülmektedir.

H9: *Denetim komitesinin genişliği ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

E. Denetim Firmasının Büyüklüğü ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Kurumsal yönetim uygulamaları açısından denetim firmasının büyüklüğü önem taşımaktadır. Bunun nedeni ise büyük denetim firmasının teçhizat bakımından daha donanımlı olması ve daha tecrübeli elemanları bünyesinde bulundurması ifade edilmektedir. Nitekim Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin büyük bir çoğunluğu dört büyük denetim firması tarafından denetlenmektedir. Bu nedenle literatürde denetim firmasının büyüklüğü ile şeffaflık arasında oldukça yakın bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Nitekim Ahmed ve Karim (2005) çalışmalarında dört büyük firma ile denetlenen şirketlerin daha fazla bilgi açıkladıklarını tespit etmişlerdir. Bunun yanında denetim firmasının büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında da literatürde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Nitekim Singhvi ve Desai (1971), Inchausti (1997), Patton ve Zelenka (1997) ve Uyar (2011) çalışmalarında denetim firmasının büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişir. Buna karşın Martson ve Robson (1997) ve Owusu-Ansah (1998) yaptıkları çalışmalarda denetim firmasının büyüklüğünün şeffaflığı etkilemediğini söylemektedirler. Bu açıklamalar kapsamında, bu çalışmada denetim firmasının büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H10: *Denetim firmasının büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

F. Şirket Büyüklüğü ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Büyük şirketler, daha dikkatli denetlemeler geçirdiğinden küçük şirketlere oranla daha fazla şeffaf olması beklenmektedir (Singhvi ve Desai 1971; Cooke 1989; Alsaeed 2006). Ayrıca şeffaflık arttıkça, bilgi asimetrisinin önüne geçileceği ve maliyetlerin azalacağı düşünülmektedir (Inchausti 1997). Literatürde ise şirket büyüklüğü, toplam aktifin doğal logaritması ve kontrol değişkeni olarak kullanılmaktadır. Nitekim Wallace vd. (1994), Inchausti (1997), Eng ve Mak (2003), Aksu ve Kosedag, (2006), Alsaeed (2006), Hossain ve Reaz (2007), Huafang ve Jianguo (2007), Hossain ve Hammami (2009), Uyar (2009), Chau ve Gray (2010) yaptıkları çalışmalarda şirket büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bunun yanında Kent ve Ung (2003) ile O'Sullivan vd. (2009) yaptıkları çalışmalarda büyük şirketlerin daha yararlı ve kaliteli bilgi sunduklarını ifade etmektedirler. Bu açıklamalar kapsamında, bu çalışmada şirket büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H11: *Şirket büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

G. Finansal Kaldıraç Oranı ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Literatürde kontrol değişkeni olarak analize dahil edilen finansal kaldıraç oranı, toplam borçların toplam aktife bölünmesiyle bulunmaktadır. Yüksek kaldıraç oranına sahip şirketlerin, denetim maliyetlerinin oldukça yüksek olduğu ve bu maliyetleri düşürmek için şirketlerin daha şeffaf olmaya çalıştıkları ifade edilmektedir (Jensen ve Meckling, 1976). Ayrıca kreditorlerin, yüksek kaldıraç oranına sahip şirketlerden daha şeffaf olmalarını beklediği düşünülmektedir (Uyar ve Kılıç, 2012). Nitekim Xiaowen (2013) çalışmasında yüksek kaldıraç oranına sahip şirketlerin şeffaflığa pek istekli olmayan şirketler olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Malone vd. (1993) ve Hossain vd. (1995) çalışmalarında finansal kaldıraç oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Buna karşın Wallace vd. (1994), Inchausti (1997), Ho ve Wong (2001), Aksu ve Köseadağ (2006), Alsaeed (2006), Huafang ve Jianguo (2007), Chau ve Gray (2010) ve Agyei-Mensah (2015) ise yaptıkları çalışmalarda finansal kaldıraç oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında herhangi bir ilişki tespit edememiştir. Bu açıklamalar kapsamında, bu çalışmada finansal kaldıraç oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H12: *Finansal kaldıraç oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

H. Cari Oran ile İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

Literatürde kontrol değişkeni olarak analize dahil edilen cari oran, kısa vadeli borçların dönen varlıklara bölünmesiyle bulunmaktadır. Cari oran işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü göstermektedir. Cooke (1989) çalışmasında cari oran ile şeffaflık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Buna karşın Wallace vd. (1994) ise ilişkinin olduğunu ancak bunun negatif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Agyei-Mensah (2015) ise yaptığı çalışmada cari oran ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Bu açıklamalar kapsamında, bu çalışmada Cari oran ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H13: *Cari oran ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*

Yukarıda verilen açıklamalar kapsamında, iç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda ülkemizde yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. İç kontrol sisteminin şeffaflığının kurumsal yönetim uygulamalarına önemli bir şekilde katkı sağladığını ortaya koyan bu çalışma ile literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

II. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

A. Araştırmanın Veri Seti ve Değişkenleri

İç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla 2009-2015 yılları arasında BİST’te 7 yıl boyunca faaliyet gösteren 74 şirket analize dahil edilmiştir. Analizde firmaların yıllık verileri esas alınmıştır. Çalışmada kullanılan veriler, BIST-100 endeksine kayıtlı şirketlerin finansal tabloları, kurumsal yönetim uyum raporları, faaliyet raporları ve internet sitelerinden elde edilmiştir. Çalışmaya BIST 100 endeksinde yer alan bankacılık ve finans sektörü (finansal tablo formatları ve hesap kalemlerinin farklılığından dolayı) ile spor işletmeleri (özel hesap dönemi kullanmalarından dolayı) haricindeki 74 şirketin verileri (toplam 518 gözlem) dahil edilmiştir. Bu veriler, panel veri yöntemi ile analiz edilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Değişkenler ve Kısaltmaları

DEĞİŞKENLER	KISALTMA
Bağımlı Değişken	
İç kontrol sisteminin şeffaflığı	İKP
Bağımsız Değişkenler	
Yönetim kurulundaki üye sayısı	YUS
Yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı	YBO
Yönetim kurulundaki kadın üye oranı	KDN
Tepe yönetici ikiliği (CEO ikiliği)	CEO

Tepe yönetici hanedan ikiliği	HCO
Yönetici sahiplik oranı	YKY
Kurumsal yatırımcı yüzdesi	KYY
Halka açıklık oranı	HOR
Denetimin dört büyük firma ile gerçekleşmesi	DFB
Denetim komitesinin üye sayısı	DKU
Kontrol Değişkenleri	
Şirket büyüklüğü	BYK
Finansal kaldıraç	KLD
Cari oran	COR

İç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla bağımlı değişken olarak iç kontrol sisteminin şeffaflığı kullanılmıştır. İç kontrol sisteminin şeffaflığının tespitinde bir ölçek kullanılmıştır (Agyei-Mensah, 2015). Ölçekte iç kontrol sisteminin düzeyi 8 başlık altında düzenlenmiştir. Bu kapsamda analize dahil edilen şirketlerde olan durumlar için 1, olmayanlar için ise 0 değeri verilmiş ve çıkan toplam sonuç 8'e bölünerek iç kontrol sisteminin şeffaflık düzeyi tespit edilmiştir. Agyei-Mensah (2015) tarafından iç kontrol sisteminin şeffaflık düzeyinin belirlenmesinde kullanılan değişkenler; iç çevre, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim, iç gözetim, iç kontrol hataları, iç denetim değerlendirme ve dış denetim değerlendirme olarak sıralanmıştır. Esasında bu değişkenlerden kontrol çevresi, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ve iç gözetim COSO tarafından belirlenen iç kontrol bileşenleridir. Çalışmaya dahil edilen CEO, HCO ve DFB değişkenleri ikili değişkendir. Eğer CEO ile yönetim kurulu başkanı aynı kişi ise 1, değilse 0 değeri kullanılmıştır. HCO değişkeni için de aynı durum geçerli olup, aynı ailenin üyesi ise 1, değilse 0 olarak kullanılmıştır. DFB değişkeninde ise dört büyük denetim firması ile çalışılmışsa 1, çalışılmamışsa 0 değeri kullanılmıştır.

B. Araştırmanın Modeli

Çalışmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler panel veri analizi ile ortaya konulmuştur. Modelde yer alan değişkenlerin değerleri firmaların 7 yıllık ortalama değerleridir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkiler yıllık olarak analiz edilmiştir. Model ve modelde yer alan değişkenler aşağıda görüldüğü gibidir:

$$\text{İKPi} = \beta_0 + \beta_1 \text{YUSi} + \beta_2 \text{YBOi} + \beta_3 \text{KDNi} + \beta_4 \text{CEOi} + \beta_5 \text{HCOi} + \beta_6 \text{KYYi} + \beta_7 \text{YKYi} + \beta_8 \text{HORI} + \beta_9 \text{DKUi} + \beta_{10} \text{DFBi} + \beta_{11} \text{BYKi} + \beta_{12} \text{KLDi} + \beta_{13} \text{CORi} + \varepsilon$$

İKPi: i Firmasının İç Kontrol Sisteminin Şeffaflığı

YUSi: i Firmasının Yönetim Kurulundaki Üye Sayısı

YBOi: i Firmasının Yönetim Kurulundaki Bağımsız Üye Oranı
KDNi: i Firmasının Yönetim Kurulundaki Kadın Üye Oranı
CEOi: i Firmasının Tepe Yönetici İkiliği (CEO İkiliği)
HCOi: i Firmasının Tepe Yönetici Hanedan İkiliği
YKYi: i Firmasının Yönetici Sahiplik Oranı
KYYi: i Firmasının Kurumsal Yatırımcı Yüzdesi
HORi: i Firmasının Halka Açıklık Oranı
DFBi: i Firmasının Denetimin Dört Büyük Firma İle Gerçekleşmesi
DKUi: i Firmasının Denetim Komitesinin Üye Sayısı
BYKi: i Firmasının Şirket Büyüklüğü
KLDi: i Firmasının Finansal Kaldıraç
CORi: i Firmasının Cari Oran

C. Araştırmanın Bulguları

Çalışmada hazırlanan hipotezlerin testi için panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Panel veri analizinde, yatay kesit ve zaman serisi verilerinin eş zamanlı olarak yer alması nedeni ile gözlem sayısının ve de serbestlik derecesinin artmaktadır. Bu sayede, ekonometrik tahminlerin güvenilirliği ve etkinliği artmaktadır (Tatoğlu, 2012: 9). Panel veri analizleri sayesinde türdeş olmayan değişkenler zaman serisi içinde değerlendirilmektedir. Panel veri, zaman verileri ve kesit içerdiğinden daha çok bilgi vermektedir. Ayrıca serbestlik derecesi hem daha yüksek hem de daha etkin olarak gerçekleşir (Şenesen Vd., 2012: 592).

Bu bölümde ilk olarak BİST-100 Endeksinde yer alan bankacılık, finans ve spor sektörleri haricindeki 74 şirketten elde edilen veriler, analiz edilmiş ve analiz sonuçları literatürle karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Analize dahil edilen şirketlerin verileri ile ilgili tanımlayıcı istatistik bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler

	IKP	YUS	YBO	KYY	YKY	DFB	CEO	HCO	KDN	DKU	HOR	BYK	KLD	COR
Ortalama	6,23	8,43	0,20	0,60	0,19	0,88	0,08	0,11	0,12	1,85	0,34	14,40	1,54	7,40
Standart Hata	0,08	0,10	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,03	0,01	0,07	0,13	1,54
Standart Sapma	1,79	2,29	0,14	0,22	0,28	0,33	0,27	0,31	0,12	0,77	0,18	1,59	2,97	35,04
En Küçük	0,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	10,48	26,95	0,24
En Büyük	8,00	15,00	0,50	0,98	0,87	1,00	1,00	1,00	0,56	5,00	0,87	19,40	49,98	445,41

Tablo 2’de her bir değişkenin minimum, maksimum, ortalama değerleri ve standart sapmaları verilmiştir. BİST-100 endeksinde yer alan şirketlerin yönetim kurulu genişliklerinin 8,43 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca bu şirketlerin yönetim kurullarının bağımsızlık oranının %19,7

civarında kaldığı görülmektedir. Diğer taraftan CEO ikileminin %7,9 dolaylarında kalması ile bu şirketlerde genel müdür ile yönetim kurulu başkanlığının ayrıştığı anlaşılmaktadır. BİST-100 endeksinde yer alan şirketlerin %60,49 oranında kurumsal yatırımcıya sahip oldukları görülmektedir.

Tanımlayıcı istatistiksel bilgiler verildikten sonra panel veri analizlerinde, zaman ve yatay kesit analizleri birlikte yapıldığında sahte sonuçlar ortaya çıkmaması için uygulamaya konu olan değişkenlerin durağan olup olmadığı test edilecektir. Analizde kullanılan değişkenlerin durağan olup olmadığının anlaşılması için, birim kök testlerinin yapılması gerekir (Ünlü v.d., 2011: 209).

Ayrıca analizde kullanılacak değişkenlerin durağan olması gerekmektedir. Bu kapsamda, verilerin analize uygunluğunun belirlenmesi amacıyla değişkenlerde birim kökün varlığı incelenmiştir. Birim kökün varlığının tespit edilmesi amacıyla, ADF-Fisher Chi-Square, Levin, Lin & Chu (LLC) ve Im, Pesaran & Shin (IPS) testleri gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	ADF-Fisher Chi-Square		Levin, Lin & Chu		Im, Pesaran & Shin	
	İstatistikler	Olasılık (P) Değeri	İstatistikler	Olasılık (P)Değeri	İstatistikler	Olasılık (P)Değeri
İKP	250,00	0.000	21,14	0.000	20,00	0.000
YUS	200,14	0.000	24,00	0.000	24,12	0.000
YBO	285,52	0.000	33,14	0.000	23,01	0.000
KYY	358,00	0.000	25,03	0.000	20,41	0.000
YKY	268,47	0.000	32,00	0.000	20,21	0.000
DFB	322,10	0.000	21,22	0.000	21,12	0.000
CEO	392,00	0.000	25,00	0.000	25,74	0.000
HCO	344,00	0.000	31,11	0.000	20,98	0.000
KDN	325,17	0.000	28,00	0.000	21,00	0.000
DKU	254,00	0.000	37,00	0.000	22,14	0.000
HOR	218,49	0.000	23,10	0.000	27,19	0.000
BYK	340,47	0.000	20,01	0.000	23,00	0.000
KLD	387,21	0.000	31,00	0.000	20,87	0.000
COR	241,15	0.00	30,14	0.000	20,69	0.000

Tablo 3'de analize dahil edilen değişkenlerin birim kök test sonuçları gösterilmiştir. Buna göre, değişkenlerin %1 anlamlılık düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda bağımsız değişkenlerin tamamına ilişkin tüm serilerin, durağan olduğunu ve analizinde kullanılmalarında bir sakınca olmadığı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, birim kök sorunu bulunmadığı görülmektedir.

Bundan sonraki aşamada, panel veri analizinde kullanılacak yöntemin seçilmesine geçilmiştir. Panel veri analizinde üç yöntem bulunmaktadır. Ortak havuz, sabit etkiler ve rassal etkiler yöntemlerinden hangisinin seçileceğine karar vermek için yapılan Hausman Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Hausman Testi Sonuçları

Değişkenler	Sabit Etkiler	Rassal Etkiler	Fark	Standart Sapma
YUS	0,0465	0,0579	-0,0114	-0,0611
YBO	1,6906	1,9580	-0,2674	-1,0150
KYY	-0,3463	-0,1920	-0,1543	-0,5287
YKY	0,4463	-0,4155	0,8618	2,8953
DFB	-0,5276	-0,4409	-0,0867	-0,2892
CEO	-1,1276	-1,1393	0,0117	0,0759
HCO	0,6331	0,5808	0,0524	0,1273
KDN	2,8888	2,7510	0,1378	0,3067
DKU	0,0752	0,1175	-0,0423	-0,1678
HOR	-1,7208	-1,2271	-0,4937	-1,6173
BYK	0,5231	0,3419	0,1812	0,5717
KLD	-0,0101	0,0885	-0,0986	-0,3553
COR	-0,0042	-0,0035	-0,0006	-0,0219
Prob>chi2	0,0024	Sabit Etkiler Prob>f		0,000

Yapılan analiz sonucunda ortak havuz yönteminin seçilmesine karar verilmiştir. Ortak havuz yönteminin uygulanabilirliği Breusch-Pagan/Cook-Weisberg testi ($p < 0,000$) ile doğrulanmıştır.

Tablo 5: Panel Veri Analizi Havuzlanmış Veri Yöntemi Sonuçları

Değişkenler	Katsayı (β)	Standart Sapma	Anlamlılık (P)
YUS	0,097	0,034	^(*) 0.005
YBO	3,570	0,500	^(*) 0.000
KYY	-0,136	0,587	0,817
YKY	-0,983	0,258	^(*) 0.000
DFB	0,734	0,223	^(*) 0.001
CEO	-1,813	0,473	^(*) 0.000
HCO	0,560	0,411	0,174
KDN	1,974	0,605	^(*) 0.001
DKU	0,365	0,098	^(*) 0.000
HOR	0,731	0,752	0,332

BYK	0,122	0,052	^(*) 0.019
KLD	0,009	0,025	0,970
COR	-0,001	0,002	0,699
Sabit	1,498	0,975	0,125
Belirlilik Katsayısı (R²)		0.541	
Düzeltilmiş R²		0.531	
F istatistiği		55,214(0,000)	
Durbin-Watson İstatistiği		1.991	

(*) p <0.05

Tablo 5'te R² değerinin 0.531 çıkması, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişmelerin %53'ünü açıklayabildiğini göstermektedir. Buna göre, modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri açıkladığı söylenebilir. Durbin-Watson değeri, değişkenler arasında oto korelasyon sıkıntısının var olup olmadığını açıklar. Bulunan bu değer her zaman 0 ile 4 arasında olması beklenir. Genellikle 2 değeri otokorelasyon sıkıntısının olmadığına işaret eder. Bu değer oluşturulan modelde ortalama 1.99 değerinde olup, oto korelasyon problemi gözükmemektedir. Oluşturulan modelin anlamlılığını gösteren F istatistiği 55,214 bulunmuştur. Ayrıca bulunan bu değer anlamlılığını gösteren F önemlilik düzeyi 0.000 bulunmuştur. Bu sonuç, oluşturulan modelde yer alan bağımsız değişkenlerin, bu çalışmada örnek olarak seçilen şirketlerin değişkenler arasındaki ilişkiyi önemli ölçüde açıkladığı ve modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu göstermektedir.

Ampirik sonuçlara göre, BİST-100 endeksinde yer alan şirketlerin iç kontrol sisteminin şeffaflığının gerçekleştirdikleri kurumsal yönetim uygulamaları ile yakın bir ilişki içinde olduğu %5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5'e göre yönetim kurulunun üye sayısı, yönetim kurulunun bağımsızlığı, genel müdür ile yönetim kurulunun farklı kişiler olması, yönetim kurulundaki kadın üye oranı ve denetim komitesinin üye sayısı gibi kurumsal yönetim uygulamalarının iç kontrol sisteminin şeffaflığı ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dört büyük denetim firması ile çalışılması ve şirket büyüklüğünün de iç kontrol sisteminin şeffaflığı ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Bu kapsamda; H1, H2, H3, H4, H7, H9, H10 ve H11 kabul edilirken; H5, H6, H8, H12 ve H13 reddedilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kurumsal yönetim ilkelerinin şirketler tarafından uygulanabilirliğinin ve iç kontrol sisteminin şeffaflığının artması yatırımcıların alacakları kararlarda şirketlerin finansal durumlarının yanında kurumsal yapılarına da dikkat etmeye başladıklarını göstermektedir. Bu nedenle şirketlerin kurumsal

yönetim uygulamalarını gözden geçirerek gerekli iyileştirmeleri yapmaları ve iç kontrol sistemlerinin şeffaflığını artırmak için çaba göstermeleri gerekmektedir. İyi bir kurumsal yönetim yapısına ve iç kontrol sistemine sahip şirketler yüksek derecelendirme notları almaktadır. Bu durum şirketlerin hisse senetlerinin değerini artırırken, yatırımcılarında sağlıklı kararlar alarak yatırım yapmalarını sağlamaktadır (Tosunoğlu ve Akbulut, 2012: 12).

Bu çalışmanın amacı, BİST-100 endeksinde yer alan şirketlerin iç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek için BİST-100 Endeksinde işlem gören şirketler üzerine bir araştırma yapılmıştır. Analizde kullanılan değişkenler, literatürdeki çalışmalardan seçilmiştir. Çalışmanın bulguları literatürle uyumludur. Bu bulgulara göre işletmelerde oluşturulacak iç kontrol sistemi ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişki olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerde kurumsal yönetim uygulamalarının etkinliği arttırılırsa, iç kontrol sisteminin etkinliği de o derece artacaktır. Özellikle de yönetim kurulu yapısı ile sermaye yapısı ve denetim firması ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Bu nedenle işletmelerin bu yönde uygulayacakları eylemler, iç kontrol sisteminin etkinliğine ve şeffaflığına da katkı sağlayacaktır. İç kontrol sisteminin şeffaflığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın analiz sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde;

H1 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre yönetim kurulunun üye sayısı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, literatür ile uyumludur. Nitekim Gandia (2008), Samaha vd. (2012) ve Agyei-Mensah (2015) da yaptıkları çalışmalarda aynı sonucu elde etmişlerdir.

H2 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre yönetim kurulunun bağımsızlığını ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu literatür ile uyumludur. Nitekim Cheng ve Courtenay (2006), Huafang ve Jianguo (2007), Patelli ve Principe (2007), Lime vd. (2007), Barako (2007) ile Donnelly ve Mulcahy (2008) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

H3 hipotezi kabul edilmiştir. Yönetim kurulunun kadın üye oranının iç kontrol sisteminin şeffaflığını etkilediği tespit edilmiştir. Literatürde kadın üye varlığının kurumsal yönetim uygulamaları üzerine etkisini inceleyen çalışmalar olmakla birlikte doğrudan iç kontrol sisteminin şeffaflığı üzerine etkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır.

H4 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre CEO ikilemi ile iç kontrol sisteminin şeffaflığını negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Literatürde CEO ikileminin kurumsal yönetim uygulamaları üzerine etkisini inceleyen çalışmalar olmakla birlikte doğrudan iç kontrol sisteminin şeffaflığı üzerine etkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır.

H7 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre yönetim kurulunun sahiplik oranı ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalarda Chau ve Grey (2010) bu ilişkinin yönünü pozitif olarak bulurken, Agyei-Mensah (2015) ise anlamlı bir ilişki tespit edememiştir.

H9 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre denetim komitesinin genişliğinin iç kontrol sisteminin şeffaflığını pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Literatürde denetim komitesinin kurumsal yönetim uygulamaları üzerine etkisini inceleyen çalışmalar olmakla birlikte doğrudan iç kontrol sisteminin şeffaflığı üzerine etkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır.

H10 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre denetim şirketinin büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuç literatür ile uyumludur. Nitekim Singhvi ve Desai (1971), Inchausti (1997), Patton ve Zelenka (1997) ve Uyar (2011) çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

H11 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre şirket büyüklüğü ile iç kontrol sisteminin şeffaflığı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu literatür ile uyumludur. Nitekim Wallace vd. (1994), Inchausti (1997), Singhvi ve Desai (1971), Cooke (1989), Alsaeed, (2006), Eng ve Mak (2003), Aksu ve Kosedag, (2006), Alsaeed (2006), Hossain ve Reaz (2007), Huafang ve Jianguo (2007), Hossain ve Hammami (2009), Uyar (2009), Chau ve Gray (2010) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

Bu bulgular, özellikle işletme yönetimi ve yatırımcılar açısından yararlı olacaktır. Kurumsal yönetim uygulamaları etkin olan işletmelerde şeffaflık ve hesap verebilirlik yüksek düzeyde olacağından bu işletmelerde iç kontrol sistemi de etkin işleyebilecektir. Bu durum işletmelerde finansal başarıya da olumlu katkı verdiği gibi hata ve hilelerin de yapılmasına fırsat vermeyecektir. Nitekim hata ve hilelerin yapılması için en önemli fırsat olarak, zayıf iç kontrol uygulamaları gösterilmektedir. Bu bulgular ise kurumsal yönetim uygulamalarının iç kontrol sisteminin şeffaflığını arttırdığı göstermektedir. Bu nedenle etkin kurumsal yönetim uygulamaları olan şirketlerde zayıf iç kontrol sistemlerine rastlanma ihtimali düşük olacaktır. Bundan sonra yapılacak çalışmalar, ara dönem verileri ile daha uzun dönemli veri setleri üzerinde çalışma yapılması çalışmanın bulgularının genelleştirilmesinde daha yararlı olacaktır. Bu ifadenin gerekçelendirilerek açıklanması bir başka çalışma konusu olarak düşünülebilir.

KAYNAKÇA

Abor, J. ve N. Biepeke. 2007. "Corporate Governance, Ownership Structure and Performance of SMES In Ghana: Implications for Financing Opportunities", *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 7(3): 288-300.

Agyei-Mensah, B.K. 2015. "Internal Control Information Disclosure and Corporate Governance: Evidence from an Emerging Market", *Corporate Governance*, 16(1): 79-95.

Ahmed, J. ve W. Karim. 2005. "Compliance to International Accounting Standards in Bangladesh: A Survey of Annual Reports", *The Bangladesh Accounting*, 40(1): 23-24.

Akhtaruddin, M. ve H. Haron. 2010. "Board Composition, Audit Committees' Effectiveness and Corporate Voluntary Disclosure", *Asian Review of Accounting*, 18(1): 68-82.

Aksu, M. ve A. Köseadağ. 2006. "Transparency and Disclosure Scores and Their Determinants in the Istanbul Stock Exchange", *Corporate Governance*, 14(4): 277-296.

Alsaeed, K. 2006. "The Association Between Firm-Specific Characteristics and Disclosure: The Case of Saudi Arabia", *Managerial Auditing Journal*, 21(5): 476-496.

Barako, D. 2007. "Determinants of Voluntary Disclosures in Kenyan Companies Annual Reports", *African Journal Business Management*, 1(5): 113-128 .

Bekçi İ. ve Y. Gör. 2016. "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesi Etkisi Üzerine Bir Araştırma", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1): 165-194.

Bernadi, R.A., D.F. Bean ve K.M. Weippert. 2002. "Signaling Gender Diversity through Annual Report Pictures: A Research Note on Image Management", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15(4): 609-616.

Bushee, B. ve C. Noe. 2000. "Corporate Disclosure Practices, Institutional Investors, and Stock Return Volatility", *Journal of Accounting Research*, 38(1): 171-202.

Carson, E. ve R.Simnet. 1997. Voluntary disclosure of corporate governance information, Working Paper, University of New South Wales, Sydney.

Chau, G. ve S.J. Grey. 2010, "Family Ownership, Board Independence and Voluntary Disclosure: Evidence from Hong Kong", *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 19(2): 93-109.

Chen, C.J.P. ve B.L. Jaggi. 2000. "The Association between Independent Nonexecutive Directors, Family Control and Financial Disclosures in Hong Kong", *Journal of Accounting and Public Policy*, 19(4/5): 285-310.

Cheng, E.C.M. ve S.M. Courtenay. 2006. "Board Composition, Regulatory Regime and Voluntary Disclosure", *The International Journal of Accounting*, 41(3): 262-289.

Cooke, T.E. 1989. "Disclosure in the Corporate Annual Reports of Swedish Companies", *Accounting and Business Research*, 19(74): 285-310.

Damagum, Y.M., V.C. Oba, E.I. Chima ve J. Ibikunle. 2014. "Women in Corporate Boards and Financial Reporting Credibility: Evidence from Nigeria", *International Journal of Accounting and Financial Management Research*, 4(1): 1-8.

Donnelly, R. ve M. Mulcahy. 2008. "Board Structure, Ownership and Voluntary Disclosure in Ireland", *Corporate Governance: An International Review*, 16(5): 416-429.

Durnev, A. ve E.H. Kim. 2005. "To Steal or Not to Steal: Firm Attributes, Legal Environment and Valuation", *Journal of Finance*, 60: 1461-1493.

El-Gazzar, S.M. 1998. "Predisclosure Information and Institutional Ownership: A Cross-Sectional Examination of Market Revaluations During Earnings Announcement Periods", *The Accounting Review*, 73(1): 119-129.

Eng, L. ve Y. Mak. 2003. "Corporate Governance and Voluntary Disclosure", *Journal of Accounting and Public Policy*, 22(4): 325-345.

Fama, E. ve M. Jensen. 1983. "Separation of Ownership and Control", *The Journal of Law and Economics*, 26(2): 36-67.

Fodio, M.I. ve V.C. Oba. 2012. "Boards' Gender Mix and Extent of Environmental Responsibility Information Disclosure in Nigeria: An Empirical Study", *European Journal of Business and Management*, 29(5): 7-11.

Forker, J.J. 1992. "Corporate Governance and Disclosure Quality", *Accounting and Business Research*, 22(86): 111-124.

Gandia, J. 2008. "Determinants of Internet-Based Corporate Governance Disclosure by Spanish Listed Companies", *Online Information Review Journal*, 32(6): 791-817.

Gör, Y., S. Terzi ve İ. Kıymetli Şen. 2016. "Şeffaflık Açısından Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Finansal Raporlamanın Süresi Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul Örneği", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18: 673-705.

Gul, F.A. ve S. Leung. 2004. "Board Leadership, Outside Directors' Expertise and Voluntary Corporate Disclosures", *Journal of Accounting and Public Policy*, 23(5): 351-379.

Gürbüz, A. O. ve Ergincan, Y. 2004. *Kurumsal Yönetim: Türkiye'deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*, İstanbul, Literatür Yayıncılık

Haniffa, R.M. ve T.E. Cooke. 2002. "Culture, Corporate Governance and Disclosure in Malaysian Corporations", *Abacus*, 38(3): 317-349.

Ho, S.M.S. ve K.R. Wong. 2001. "A Study of the Relationship between Corporate Governance Structures and the Extent of Voluntary Disclosure", *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 10(2): 139-156.

Hossain, M. ve H. Hammami. 2009. "Voluntary Disclosure in the Annual Reports of an Emerging Country: The Case of Qatar", *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, 25(2): 255-265.

Hossain, M. ve M. Reaz. 2007. "The Determinants and Characteristics of Voluntary Disclosure by Indian Banking Companies", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 14(5): 274-288.

Hossain, M., M.H.B. Perera ve A.R. Rahmam. 1995. "Voluntary Disclosure in the Annual Reports of New Zealand Companies", *Journal of International Financial Management and Accounting*, 6(1): 69-85.

Huafang, X. ve Y. Jianguo. 2007. "Ownership Structure, Board Composition and Corporate Voluntary Disclosure; Evidence from Listed Companies in China", *Managerial Auditing Journal*, 22(6): 604-619.

Inchausti, B.G. 1997. "The Influence of Company Characteristics and Accounting Regulation on Information Disclosed by Spanish Firms", *The European Accounting Review*, 6(1): 45-68.

Jensen, M. 1993. "The Modern Industrial Revolution, Exit and the Failure of Internal Control Systems", *The Journal of Finance*, 48(3): 831-880.

Jensen, M.C. ve W.H. Meckling. 1976. "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure", *Journal of Financial Economics*, 3(4): 305-360.

Kent. P. ve K. Ung. 2003. "Voluntary Disclosure of Forward- Looking Earnings Information in Australia", *Australian Journal of Management*, 28(3): 273-285.

Klapper, L.F. ve I. Love. 2004. "Corporate Governance, Investor Protection and Performance in Emerging Markets", *Journal of Corporate Finance*, 10: 703-728.

Koçel, T. 2003. *İşletme Yöneticiliği*, Beta Yayınları, İstanbul.

Küçüksözen, C. ve G. Küçükkocaoğlu. 2005. "Kurumsal Şirket Yönetiminde Finansal Bilginin Rolü", *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (16): 81-103.

Lazereva, O., A. Rachinsky ve S. Stepanov. 2007. A survey of corporate governance in Russia, Centre for Economic and Financial Research at New Economic School, No:103

Leng, J., Li, L. 2011. "Analysis of the Relationship between Listed Companies' Earnings Quality and Internal Control Information Disclosure", *Modern Economy*, (2): 893-900

Lim, S., Matolcsy, Z. ve Chow, D. 2007. "The association between board composition and different types of voluntary disclosure", *European Accounting Review*, (16): 555-583

Malone, D., Fries, C. ve Jones, T. 1993. "An empirical investigation of the extent of corporate financial disclosure in the oil and gas industry", *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, (8):249-273

Martson, C.L. ve Robson, P. 1997. "Financial reporting in India: changes in disclosure over the period 1982 to 1990, *Asia Pasific Journal of Accounting*", (4):109-139

O’Sullivan, D., Abela, A.V. ve Hutchinson, M. 2009. “Marketing performance measurement and firm performance: evidence from European high-technology sector”, *European Journal of Marketing*, (43):843-862

Owusu-Ansah, S. 1998. “The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe”, *The Internatioanl of Accounting*, (33): 605-631

Öztürk, M. Başaran ve Demirgüneş, Kartal. 2008. “Kurumsal Yönetim Bakış Açısıyla Entelektüel Sermaye”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 395-411.

Patelli, L. ve Prencipe, A. 2007. “The relationship between voluntary disclosure and independent directors in the presence of a dominant shareholder”, *European Accounting Review*, (16):5-33

Patton, J. ve Zelenka, I. 1997. “An empiricial analysis of the determinants of the extent of disclosure in annual reports of joint stock companies in the Czech Republic”, *The European Accounting Review*, (6):605-626

Penni, E. ve S. Vähämaa. 2010. “Female Executives and Earnings Management”, *Managerial Finance*, 36(7): 629-645.

Rosener, J.B. 2003. “Women on Corporate Boards Make Good Business Sense”, *NACD Directorship*, 29(5): 7-11.

Samaha, K., Dahawy, K., Abdel-Meguid, A. ve Abdallah, S. 2012. “Propensity and comprehensiveness of corporate internet reporting in Egypt: Do board composition and ownership structure matter?”, *International Journal of Accounting and Information Management*, 20(2):142-170

Shleifer, A. ve Vishny, R. 1997. “A survey of corporate governance”, *Journal of Finance*, 52 (2):737-783

Singhvi, S.S. ve Desai, H.B. 1971. “An empirical analysis of the quality of corporate financial disclosure”, *The Accounting Review*, 46(1):120-138

Solomon, J.F., Solomon, A. ve Park, C. 2012. “The role of intitutional investors in corporate governance reform in South Korea: some empiricial evidence”, *Corporate Governance: An International Review*, 10(3):211-224

Song, J. ve Windram, B. 2004. “Benchmarking audit committee effectiveness in financial reporting”, *International Journal of Auditing*, 8 (1): 195-205

Song, W. 2009. “Analysis of Internal Control Information Disclosure Of Listed Companies in Shenzen Stock Exchange”, *Orient Academic Forum*

Tosunoğlu, B. ve G. Akbulut. 2012. “Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde İmkb Kurumsal Yönetim Endeksindeki Şirketlerin Derecelendirme Raporlarının Değerlendirilmesi”, 1.

Uluslararası İşletme Yönetimi ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kongresi, 23-25 Kasım 2012, Azerbaycan/Bakü.

Usul, H. 2013. “Bağımsız Denetim”, Ankara, Detay Yayıncılık

Uyar, A. 2009. “An analysis of graphic disclosure in annual reports: The case of Turkey”, *Managerial Auditing Journal*, 24(5):426-444

Uyar, A. 2011. “Firm characteristics and voluntary disclosure of graphs in annual reports of Turkish listed companies”, *African Journal of Business Management*, 5(17):7651-7657

Uyar, A. ve Kılıç, M. 2012. “The influence of firm characteristics on disclosure of financial ratios in annual reports of Turkish listed in the Istanbul stock exchange”, *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 8(2):137-156

Uzun, H., Szewczyk, S.H. ve Varma, R. 2004. “Board composition and corporate fraud”, *Financial Analysts Journal*, 60(1):33-43

Wallace, R.S.O., Naser, K. ve Mora, A. 1994. “The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain”, *Accounting and Business Research*, 25(97):41-53

Xiaowen, S. 2013. “Corporate characteristics and internal control information disclosure-evidence from annual reports in 2009 of listed companies in Shenzhen stock exchange”, *Physics Procedia*, 25(1):630-635